

Michał Wojciechowski

"Forum Teologiczne", t. I, II i III, Olsztyn 2002 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 41/1, 221-224

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

do tego, aby chrześcijanie żyjący w krajach muzułmańskich zostali złożeni na „ołtarzu dialogu” przez współbraci żyjących wygodnie w krajach zachodnich (s. 192) – pisze autor tego artykułu. Podejmując dialog z islamem musimy obustronnie odrzucić przemoc i uznać równe prawa człowieka dla wszystkich, zarówno muzułmanów, jak i chrześcijan.

Książkę warto polecić wszystkim, którzy interesują się islamem, ale również wszystkim zaangażowanym w życie Kościoła w Polsce, katechetom, studentom teologii, seminarzystom czy duszpasterzom.

Wojciech Kluj OMI

Forum Teologiczne (rocznik Wydziału Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego), t. I, II i III, Olsztyn 2000-2002.

W Polsce funkcjonuje kilka renomowanych czasopism teologicznych, znanych dzięki temu, że istnieją od dawna i ukazują się w dużych ośrodkach. Z powodu ich ograniczonej objętości są one w stanie pomieścić tylko ułamek artykułów z tej dziedziny. Znaczna większość publikacji przypada na periodyki lokalne, głównie roczniki. W większości nie są one jednak wystarczająco znane i nieraz brakuje ich w bibliotekach, chociaż wiele publikowanych tam materiałów nie ustępuje jakością pismom z większą tradycją. Państwowy system klasyfikacji czasopism naukowych pomniejsza w praktyce wartość pism wydawanych poza głównymi ośrodkami; tylko kilka periodyków teologicznych należy do kategorii A w klasyfikacji KBN i nieco więcej do kategorii B (a proponujący tę listę dziekani wydziałów teologicznych zamiast dążyć do jej maksymalnego wydłużenia, limitują jej długość). Przyczyny pominięcia niektórych tytułów są natury formalnej, a nie rzeczowej. Stąd płynie potrzeba oceny bardziej merytorycznej czasopism, ich recenzowania – ale przede wszystkim dostrzeżenia.

Gdy w 1999 r. powstał Uniwersytet Warmińsko-Mazurski z nowym Wydziałem Teologii powstałym na bazie Hosianum, wydział ten zainicjował własne pismo, rocznik *Forum Teologiczne*. Równoległe nadal ukazują się zasłużone *Studia Warmińskie*. Olsztyński ośrodek teologiczny ma więc obecnie dwa periodyki naukowe. Nowsze jest z natury rzeczy mniej znane – jednak niesłusznie, gdyż lektura dowodzi, że obydwa dysponują wartościowymi materiałami. Powstanie Uniwersytetu i Wydziału zaktywizowało grupę teologów z Olsztyna i diecezji sąsiednich. Na tym tle można odczytać rozważania o. Henryka Damiana Wojtyski CP *Uniwersytet naszych marzeń (refleksja oparta na przesłankach historycznych)* na wstępie nr 1 *Forum*.

Forum Teologiczne podejmuje całość problematyki nauk kościelnych, można jednak dostrzec kilka głównych grup tematycznych. W trzech opublikowanych dotąd numerach najwięcej miejsca zajmuje zespół zagadnień z dziedziny relacji Kościół-świat i kwestii teologiczno-praktycznych – od kultury i moralności chrześcijańskiej po katechetykę i duszpasterstwo. Przewaga tych zagadnień odzwierciedla zapewne ogólną orientację teologii polskiej. Nie oznacza ona jednak oczywiście nieobecności innych motywów.

I tak tematykę biblijną reprezentuje artykuł *Historyczne początki starożytnego Izraela. Wprowadzenie w problematykę* (ks. Roman Krawczyk, nr 3) oraz trzy artykuły o Apokalipsie ks. Zdzisława Zywicy: *Tożsamość stu czterdziestu czterech tysięcy wykupionych z ziemi (studium egzegetyczne Ap 14, 1-5)* (nr 1); *Z badań nad strukturą literacką księgi Apokalipsy* (nr 2); *La comunita ecclesiale sul monte Sion insieme all'Agnello – Cristo Risorto* (nr 3). Uzupełnia tę tematykę artykuł *Teologia biblijna w książce „Duch pracy ludzkiej” Stefana Kardynała Wyszyńskiego Prymasa Polski* (ks. Sławomir Ropiak, nr 2), pokazujący biblijne zakorzenienie tej książki.

Dogmatyki i nauki Kościoła dotyczą artykuły: *Wspólna Deklaracja w sprawie nauki o usprawiedliwieniu* (ks. Ludwik Nadolski, nr 1); tegoż autora *Tradycyjne określenie śmierci jako rozdzielenia duszy od ciała w ujęciu współczesnej teologii katolickiej* (nr 2); *Nowa Ewa towarzyszką Jezusa i matką zbawionych. Porównanie nauki Katechizmu Rzymskiego i Katechizmu Kościoła Katolickiego* (Katarzyna Parzych, nr 2); *Maryja w jubileuszu roku 2000* (ks. Tomasz Garwołiński, nr 1).

Z treścią nauczania Kościoła wiąże się też grupa artykułów dotyczących chrześcijaństwa i kultury. W podjęciu tej tematyki można dostrzec wpływ zainteresowań ks. Mariana Borzyszkowskiego, zmarłego niedawno olsztyńskiego profesora filozofii chrześcijańskiej. Wymieńmy tytuły: *Wolność religijna podstawą wolności kultury w nauczaniu Jana Pawła II* (ks. Jan Guzowski, nr 1); *Nauczanie Jana Pawła II wobec kryzysu kultury europejskiej* (ks. Stefan Ewertowski, nr 1); *Dialog Kościoła z kulturą. Nowe spojrzenie na Vaticanum II* (Katarzyna Parzych, nr 1); *Wymiar moralno-wychowawczy kultury* (ks. Cyprian Rogowski i Małgorzata Tała, nr 2); *Kulturowy idol a religijny dystans* (ks. Zdzisław Kunicki, nr 2); *Historyczno-kulturowe źródła „Europejskiego Ducha”* (ks. Stefan Ewertowski, nr 3).

Dalsze aspekty tego zagadnienia poruszają następujące teksty: *Problematyka wychowania do poszanowania dziedzictwa kulturowego w regionie* (Anna Zellma, nr 1); *Informacja jako osiągnięcie i zagrożenie wyzwaniem pastoralnym w XXI w.* (ks. Antoni Misiaszek, nr 3); *Das gesellschaftlich-kirchliche Kommunikationsdilemma als Herausforderung einer „Kommunikativen Theologie”* (Matthias Scharrer); *Radikalizm wiary warunkiem skutecznej ewangelizacji* (ks. Stanisław Józwiak, nr 2).

Zwraca następnie uwagę tematyka moralna, obejmująca aspekty praktyczne

i prawne. Reprezentują ją artykuły Ks. Mariana Machinka *MSF O politycznym potencjale Kazania na Górze* (nr 2) i *Etyczno-religijny system L. N. Tolstoja w oczach współczesnych* (nr 1); następnie *Prawo do skargi powodowej wyrazem praw człowieka w Kościele* (ks. Ryszard Sztymiler, nr 2); *Dobro wspólne i sprawiedliwe prawo* (ks. Wiesław Łużyński, nr 3); *Etyczny wymiar przezwycięzania kryzysu państwa socjalnego. Refleksja nad dokumentem „O przyszłość w solidarności i sprawiedliwości”* (ks. Piotr Sroga, nr 3).

Niektóre artykuły dotyczyły form pobożności chrześcijańskiej w ujęciu opisowym i socjologicznym: *Św. Jerzy w kulturze religijnej Warmii i jej sąsiedztwa* (ks. Marian Borzyszkowski, nr 2); *Eschatologia Marcina Lutra a pobożność ludowa XIX w.* (która u ewangelików mazurskich zbyt wiele z luteranizmu nie czerpała...; ks. Jerzy Fidora, nr 3); *Religia i moralność w społeczeństwie polskim: współzależność czy autonomia?* (ks. Janusz Mariński, nr 3).

Większą grupę tworzą wypowiedzi o katechezie i duszpasterstwie. Oprócz wymienionych już pozycji związanych z relacją Kościół-świat są to: *Teoria katechezy biblijnej w Polsce w latach 1945-1961* (Maria Łudczak, nr 1); *Duszpasterstwo policji w krajach Europy* (ks. Edward Wiszowaty, nr 1); *Fundamentalne zasady dydaktyczno-wychowawcze edukacji regionalnej, realizowanej w nauczaniu katechetycznym* (Anna Zellma, nr 2); teje autorki *Wielostronne aktywizowanie katechizowanej młodzieży do bycia wychowawcą samego siebie* (nr 3); *Analiza transakcyjna a wychowanie moralne człowieka* (ks. Jarosław Michalski, nr 2).

Tematyka ogólnoreligijna i ekumeniczna też jest obecna. Oprócz trzech sprawozdań reprezentują ją artykuły: *Pułapka agnostycyzmu a metafizyczne wypełnienie* (ks. Zdzisław Kunicki); *Pochodzenie zła w afrykańskiej tradycji religijnej* (ks. Jacek Jan Pawlik, nr 2); *Antropologiczny wymiar symboliki przestrzeni sakralnej w ujęciu Mircei Eliadego* (ks. Jacek Bramorski, nr 3).

Kilka artykułów dotyczy historii Kościoła. Studia tego typu prowadzone są w ośrodku olsztyńskim od dawna; nie przypadkiem w radzie Wydziału Teologii na 14 samodzielnych pracowników naukowych przypada 4 historyków Kościoła, a i inni w swojej dziedzinie teologii podejmowali tematy typu historycznego. Obecny i poprzedni ordynariusz to również historycy Kościoła.

Obecna jest tu oczywiście historia Warmii, a zwłaszcza epoka jej świętości, symbolizowana przez kardynała Hozjusza. Jego samego dotyczą istotne dla charakterystyki tej postaci źródłowe artykuły *Stanisław Hozjusz (1504-1579) biskup i kardynał warmiński jako mecenas nauki i kultury* (s. Ambrozja Jadwiga Kalinowska OSB, nr 2) i teje autorki *Erudycja klasyczna i biblijna Stanisława Hozjusza (1504-1579)* (nr 3); następnie przyczynek *Wpływ Stanisława Hozjusza na konwersję Fabiana Kwadrantyna* (ks. Stanisław Kozakiewicz, nr 1). Występują też inni biskupi z Warmii: *Andrzej Batory jako koadiutor Marcina Kromera (1584-1589)* (ks.

Alojzy Szorc, dziekan Wydziału w pierwszej kadencji 1999-2002; nr 1); *Biskup Tomasz Ujejski wobec problemów wojskowych w dobie wojny szwedzkiej (1650-1660)* (Irena Małkarczyk – kolejna autorka, nr 1; odnotujmy przy okazji, że na 51 pracowników naukowych olsztyńskiego wydziału teologicznego przypada 7 kobiet).

Tematykę ogólniejszą reprezentuje tu artykuł *Tworzenie metropolii w Europie Środkowej i Północnej w XI-XIV w.* (ks. Andrzej Kopiczko, nr 3). Historię najnowszą: *Wokół niedoszłej wizyty Pawła VI w Polsce* (Barbara Fijałkowska, nr 2; ta nieżyjąca już autorka napisała też mało zauważoną książkę *Partia wobec religii i Kościoła w PRL*, t. 1: 1944-1955, Olsztyn 1999; jest to analiza politologiczna z wykorzystaniem nieznanymi i mało znanych źródeł). Wspomnijmy jeszcze artykuł o rektorze i dziekanie Wydziału Teologicznego UJ *Filozofia Ks. Konstantego Michalskiego (1879-1947)* (ks. Marian Borzyszkowski, nr 1).

Po tym przeglądzie można pozwolić sobie na pewne uogólnienia. Artykuły w *Forum Teologicznym* świadczą o dobrym warsztacie naukowym autorów i mogłyby się ukazać także w bardziej znanych periodykach. Co więcej są to artykuły ciekawe. Otóż w wielu uznanych czasopismach naukowych spotykamy artykuły naukowo cenne, ale na tyle wąskie i specjalistyczne, że odbiorca pominie je, gdyż odległe są od jego zainteresowań. Tutaj można natomiast znaleźć sporo dla siebie, jeśli nie prace bliskie własnym studiom, to takie, które służą poszerzeniu perspektyw.

Redaktorem naczelnym pisma był w okresie omawianym ks. prof. Władysław Nowak, prodziekan Wydziału Teologii UWM do spraw nauki. Pismo ma kilkuosobowy komitet redakcyjny oraz większą Radę Programową (jej skład ulegał zmianom). Artykuły są recenzowane przez recenzentów zewnętrznych (podawanych przy każdym artykule, za wyjątkiem nr 3). Większość artykułów napisali pracownicy Wydziału Teologii, ale pojawiły się też dość liczne artykuły z zewnątrz, a czasami obcojęzyczne. Numer I zawierał indeksy osób i miejsc. Artykuły zaopatrzone w treściwe streszczenia w języku niemieckim. Łącznie w trzech numerach znalazły się 44 artykuły 35 autorów. Natomiast jak zazwyczaj w polskich pismach teologicznych sprawozdania i recenzje są dość nieliczne i ich dobór nie wynika z jakiegoś planu. Format jest spory, B5; trzy numery liczą łącznie niecałe 900 stron, co oznacza znaczną objętość. Pod względem technicznym i redakcyjnym czasopismo prezentuje się bardzo dobrze.

Michał Wojciechowski